

2. Естетичне виховання: Довідник /Упоряд. Н.О.Яранцева. - К.: Політвидав України, 1988. - 214 с.
3. Кабалевський Д. Воспитание ума и сердца. – М., 1984.
4. Колесса М.Ф. Основи техніки диригування. - К.: Музична Україна, 1973.-198с.
5. Костюк О.Г. Сприймання музики і художня культура слухача. - К.: Наукова думка, 1965. - 117 с.
6. Пігров К.К. Керування хором. - К.: Держ. видавн, образотв. м-ва і музичної літератури, 1956. - 179 с.
7. Правдюк О. Українська музична фольклористика. - К.: Наук, думка, 1978.-327с.
8. Раввінов О. Методика хорового співу в школі. - К.: Муз. Україна, 1969.- 130с.
9. Ростовський О. Методика викладання музики у початковій школі. - Тернопіль, 2000
10. Рудницька О.П. Сприймання музики і педагогічна культура вчителя: Навч. посібник. - К.: Вид-во КДШ, 1992. - 96 с.
11. Тельчарова Р.А. Музыка и культура (Личностный подход). - М.: Знание, 1986. - Серия "Эстетика". - № 11. - 64 с.
12. Тельчарова Р.А. Уроки музыкальной культуры: Кн. для учителя: Из опыта работы. - М.: Просвещение, 1991. - 158 с.

**Т. В.Грига,**  
**здобувач ступеня вищої освіти «магістр»,**  
**Вінницького державного педагогічного університету**  
**імені Михайла Коцюбинського**  
**наук. керівник – канд. пед. наук, ст. викладач Л.М. Ліхницька**

### **ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПЕРЕДШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

**Проблема змісту** дошкільної і передшкільної освіти стала предметом наукового пошуку багатьох учених у таких напрямках: вивчалися становлення і розвиток суспільного дошкільного виховання в Українській РСР (1917 – 1941 рр.) (Л. Батліна), у Криму (друга половина XIX – початок XX століття) (Т. Головань); історія дошкільної педагогіки (З. Борисова, В. Кузьменко); історико-педагогічний аналіз становлення системи навчання рідної мови у вітчизняній дошкільній педагогіці (Ж. Чуйкова); підготовка дітей до школи як педагогічна проблема в теорії і практиці вітчизняної педагогіки (друга половина XX століття) (Т. Бондаренко); організаційно-педагогічні умови підготовки дітей до школи (Н. Черепаня); наступність у навчанні опису дітей дошкільного та молодшого шкільного віку (Л. Порядченко); становлення і тенденції розвитку змісту дошкільної освіти в Росії кінця XIX – початку XX ст. (Н. Шкляєва) [1; с. 76].

Палітра доробків вітчизняних учених, які присвятили свої праці проблемі підготовки дітей до школи, є досить різноплановою. Досліджувалися проблеми: психологічна готовність дітей до школи та оволодіння навчальною діяльністю (Є. Аркін, Л. Венгер, Л. Виготський, П. Гончарук, Д. Ельконін, О. Запорожець, В. Котирло, Г. Кравцов, Є. Кравцова, О. Леонтєв, О. Любчик, Т. Маркова, Н. Менчинська та ін.); розумовий розвиток дітей та підготовка їх до школи (Т. Бабаєва, А. Богущ, З. Борисова, Ф. Блехер, Є. Водовозова, Г. Лаврентєва, Ф. Левін-Щиріна, В. Логінова, З. Михайлова, М. Морозова, Г. Петроченко, О. Проскура, Є. Тихеева, О. Усова, Є. Фльорина, О. Фунтікова, В. Ядешко та ін.); математична підготовка дітей до школи (Н. Баглаєва, Л. Білоусько, А. Конфорович, О. Кудрявцева, З. Лебедева, Т. Степанова, К. Щербакова та ін.); формування мовленнєвих умінь і навичок у процесі навчально-мовленнєвої діяльності дітей та мовленнєвої підготовки їх до навчання у школі (А. Арушанова, А. Богущ, Н. Гавриш, Л. Калмикова, К. Крутій, Н. Савінова, О. Трифонова, Н. Шиліна та ін.). Різні аспекти наступності в роботі дошкільного закладу і школи розкрито в низці дисертаційних досліджень (О. Богінич, Т. Бондаренко, Е. Вільчковський, О. Дронова, О.Дубогай, Т. Єльчанінова, С. Замрозевич, І. Іщенко, О. Кенеман, С. Курінна, О. Курок, Н. Лисенко, Н. Луцан, Т. Осокіна, Л. Пензулаєва, С. Пехарева, Л. Порядченко, О. Савченко, С. Смирнова, Т. Степанова, Д. Хухлаєва та ін.).

**Мета** нашого дослідження - проаналізувати стан і перспективи вивчення передшкільної освіти, визначити суть і зміст передшкільної освіти

**Аналіз психолого-педагогічного наукового фонду,** навчально-методичного забезпечення дошкільної освіти та практики роботи сучасних дошкільних закладів дозволив

виявити наявність таких суперечностей між:

- новим стратегічним курсом щодо забезпечення безперервності освіти, визначених у державних документах, і відсутністю наукових досліджень із створення відповідних соціально-психологічних і організаційно-педагогічних умов її реалізації;

- соціальним замовленням щодо введення обов'язкової передшкільної освіти дітей п'яти років і реальним станом підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі;

- нагальною потребою сучасної педагогічної практики в системі дошкільної і початкової ланок освіти в опорі на позитивний, прогресивний досвід підготовки дітей старшого дошкільного віку до школи і недостатнім вивченням попереднього історико-педагогічного досвіду, в якому містяться підходи до розв'язання проблеми змісту передшкільної освіти;

- необхідністю розробки нового змісту навчання й виховання дітей п'ятирічного віку (передшкільної освіти) та інноваційних технологій його реалізації і наявним станом підготовленості освітян до такої діяльності;

- потребою консолідації та інтеграції зусиль дошкільних навчальних закладів, початкової школи, громадськості та батьків у створенні умов для підготовки дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі і відсутністю наукового й навчально-методичного забезпечення передшкільної освіти [1; с. 65].

Освіта як соціокультурний феномен, як будь-яке суспільно-історичне явище, постійно розвивається залежно від соціально-економічних та політичних умов. Будь-який розвиток у національному і світовому контекстах зумовлює зміни в освіті. На сучасному етапі змінність світу перетворюється в константу історичного процесу. З наростанням темпів глобалізаційних процесів та пов'язаного з ними переходу до нових науково-інформаційних технологій відбувається зміна самої парадигми людського прогресу. Його сутністю, основним виміром і основним важелем стає розвиток особистості, власне людський розвиток, від якого залежить конкурентоспроможність кожної країни. Саме тому сфера освіти, що найбільше визначає рівень розвитку людини, стає сьогодні загальнонаціональним пріоритетом в усіх країнах світу (В. Кремень) [3; с. 98].

У цьому зв'язку одним із вирішальних чинників розвитку як особистості, так і суспільства є зміст освіти, який, у свою чергу, зумовлюється сформованістю менталітету, що є найвищою цінністю освіти, оскільки він визначає всі конкретні вчинки людей, їхнє ставлення до суспільства, держави, нації і т. ін. Це найвищий результативний ступінь освіти, який охоплює всі попередні.

**Аналіз наукового фонду** засвідчив розмаїття як визначень означеного поняття, так і підходів щодо його розгляду. Під змістом освіти розуміємо систему наукових знань про довкілля, спрямованих на всебічний розвиток активної, творчої особистості, як цілісну сукупність взаємодіючих функцій, що постійно вдосконалюються на кожному етапі її розвитку і мають свій кінцевий результат. Структурними компонентами змісту освіти виступають: когнітивний досвід особистості (система наукових знань); досвід практичної діяльності (система практичних умінь, навичок, способів діяльності); досвід творчої діяльності (творчі прояви особистості в різних видах діяльності); система відносин (система мотиваційно-ціннісних та емоційно-вольових відносин, ціннісні орієнтири, оцінне ставлення до людей, довкілля, культура спілкування, культура почуттів), тобто когнітивний, практичний та комунікативний компоненти (В. Краєвський, І. Лернер) [4; с. 185].

Зміст освіти конструюється під впливом об'єктивних і суб'єктивних чинників, як-от: а) потреби суспільства, що формуються відповідно до стану розвитку науки й техніки; б) потреби особистості, які виникають відповідно до рівня економічного й соціального розвитку суспільства; в) сучасний стан розвитку науки і практики.

Ученими (В. Загвязінський, В. Краєвський, Н. Мойсеюк, А. Хуторської) виокремлено принципи і критерії конструювання змісту освіти. Найбільш загальним принципом відбору

змісту освіти є співвідношення громадсько значимих цінностей, знань, способів діяльності з реалізацією права учня на вибір взаємозамінювальної різноманітності предметного змісту. Цей принцип передбачає облік співвідношення зовнішнього і внутрішнього змісту освіти, тобто такого, що вноситься в освітній процес із зовні, і того, що створюється самим учнем (А. Хуторської) [4; с. 185].

До змісту освіти входять різні види знань, що є основним елементом, а саме: основні поняття і терміни, факти, основні закони науки, теорії, знання способів діяльності, оцінні знання. Загальне відрефлексоване знання того, хто навчається, включає в себе такі складники:

- «знаю що» (інформація про зміст свого знання і незнання);
- «знаю як» (інформація про засвоєні дії, що відносяться до способів народження, розвитку і перетворення знання);
- «знаю навіщо» (розуміння смислу інформації і діяльності з її отримання);
- «знаю Я» (самовизначення себе відносно певного знання і відповідної інформації).

Оскільки предметом розгляду в дослідженні є перша обов'язкова вихідна ланка – дошкільна освіта, з'ясуємо її сутність і зміст.

Освітні процеси, їх ємність, інтенсивність і продуктивність модифікуються в залежності від трьох умов: від вихідного особистісного потенціалу, від специфіки освітнього середовища і від ситуацій взаємодії людини з середовищем і з самим собою (рефлексія, самопізнання). Зміст особистісно зорієнтованої освіти включає в себе дві частини: інваріантну, що зовнішньо задається і засвоюється учнями, і варіативну – що формується у свідомості кожного учня під час навчання (А. Хуторської).

Зміст освіти конкретизується у нормативних документах: Державному стандарті, що реалізується у Базових навчальних програмах – (БНП), характеристиках освітніх галузей, програмах і навчально-методичних матеріалах на кожному з освітніх рівнів [4; с. 76].

У Законі України «Про дошкільну освіту» зазначено, що дошкільна освіта є цілісним процесом, спрямованим на забезпечення різнобічного розвитку дитини дошкільного віку відповідно до її задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, психічних та фізичних особливостей, культурних потреб, набуття нею життєвого соціального досвіду. Метою дошкільної освіти визнано формування бази особистісної культури дитини через відкриття їй світу в його цілісності та розмаїтості [6; с. 106].

Під змістом дошкільної освіти розуміємо педагогічно адаптовану систему знань, умінь і навичок, способів пізнавальної діяльності, емоційно-ціннісного ставлення дітей до світу; сформованість ключових (базових) компетентностей, що передбачає набір особистісних якостей і властивостей, розвинених потреб і здібностей, елементарних теоретичних уявлень та життєво важливих практичних умінь, що гарантують дошкільнику придатність до життя, вміння орієнтуватись у ньому, адекватно реагувати на явища, події, людей [4; с. 123].

Зміст дошкільної освіти визначається Базовим компонентом дошкільної освіти, в якому подано обов'язковий мінімум змісту освітніх програм, обсяг навантаження, вимоги до рівня розвиненості, вихованості та навченості дитини шести (семи) років, а також умови, за яких вони можуть бути досягнуті.

Соціально-педагогічні умови, що склалися в Україні в кінці XX – на початку XXI ст. у системі безперервної освіти, зокрема її дошкільної і початкової ланок: між вимогами сформованості відповідного рівня освіченості, навченості, розвиненості й вихованості дитини, яка вступає до школи, і відсутністю проміжної ланки між дошкільною і початковою освітою, яка б забезпечила потрібний рівень готовності дітей до навчання у школі, зумовили введення в науковий обіг дошкільної педагогіки терміна «передшкільна освіта».

Передшкільну освіту визначаємо як цілеспрямований, організований процес і результат розвитку, виховання й навчання дітей старшого дошкільного віку в різних соціальних установах; її метою є створення умов для вирівнювання стартових можливостей дітей із різних соціальних груп і прошарків населення для подальшого їхнього успішного навчання в школі. Вона є складовою неперервної освіти, проміжною ланкою між сімейним вихованням,

дошкільною і початковою ланками освіти в загальній неперервній системі освіти й виконує функцію соціального контролю за станом фізичного, психічного, інтелектуального, морально-етичного й емоційно-вольового розвитку дітей перед вступом їх до школи [1; с. 91].

**Висновки.** Отже, під змістом передшкільної освіти розуміємо цілісну педагогічно адаптовану до вікових особливостей дітей старшого дошкільного віку систему вимог суспільства з підготовки дітей дошкільного віку до навчання у школі; систему знань, умінь і навичок та способів провідної діяльності мінімально достатніх та необхідних дітям 6 – 7 років для подальшого навчання у школі, що забезпечує психологічну готовність та навчання у школі, сформованість у дітей ключових компетенцій відповідно до Базового компонента дошкільної освіти.

#### **Література**

1. Біла книга національної освіти України / За ред. В.Г. Кременя. – К.: ТОВ «Інформаційні системи». 2010. – 342 с.
2. Вульфсон Б.Л. Стратегія розвитку образования на Западе на пороге XXI века / Б.Л. Вульфсон – М.: Изд-во «УРАО», 1999. – 208 с.
3. Кремень В.Г. Філософія освіти XXI століття / Василь Кремень // Педагогіка і психологія. – 2003. -№1 – С.7-8
4. Локшина О.Г. Тенденції розвитку змісту шкільної освіти в країнах Європейського Союзу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д. пед. н.: 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки» / Олена Ігорівна Локшина.- Київ – 2011 – 40 с.
5. Луговий В.І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: (теоретико-методологічний аспект): дис. ... д. пед. н.: 13.00.01 / Луговий Володимир Іларіонович. – Київ, 1995. - 429 с.
6. Пуховська Л.П. Професійна підготовка вчителів у Західній Європі в кінці XX століття: дис. ... д. пед. н.: 13.00.04 / Пуховська Людмила Прокопівна. – Київ, 1998. - 354 с.
7. Сбруєва А.А. Порівняльна педагогіка / Аліна Анатоліївна Сбруєва. – [навчальний посібник]. – Суми: Редакційно-видавничий відділ СДПУ, 1999. – 300 с.

**Л.П. Дабіжа,**  
**старший викладач кафедри мистецьких дисциплін**  
**дошкільної та початкової освіти**  
**Вінницького державного педагогічного**  
**університету імені Михайла Коцюбинського**

### **НЕТРАДИЦІЙНЕ МАЛЮВАННЯ**

#### **ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**

Завдання формування творчої особистості, найбільш повного розвитку здібностей людини, починаючи з дошкільного віку, стає все більш актуальним. Великі можливості для всебічного гармонійного розвитку особистості, її творчого потенціалу полягають у художній діяльності і особливо в образотворчій.

Питанням розвитку дитячої зображувальної творчості присвятили чимало спеціальних досліджень такі відомі вчені, як Н. Сакуліна, Є. Фльоріна, Н. Ветлугіна, Т. Комарова, Т. Казакова, Г. Григор'єва, Т. Доронова, Б. Теплов, В. Ніканорова, М. Пономаренко та інші.

Дитяча зображувальна діяльність розглядається як одна з ефективних форм художнього засвоєння дітьми навколишньої дійсності, в процесі якої вони зображають предмети і явища. Дитячі малюнки, ліплення, аплікації часто дивують цікавим задумом, своєрідною формою вираження, яка привертає увагу дорослих художників. Вони вражені дитячою творчістю, вважаючи її своєрідним мистецтвом.

Проблема дитячої творчості тісно пов'язана з розвитком зображувальних здібностей. Б. Теплов зазначає, що здібності - це такі індивідуальні особливості особистості, які забезпечують порівняну легкість і високу якість оволодіння тією чи тією діяльністю. Здібності розвиваються на основі певних задатків. У їхньому розвитку велику роль відіграє тип вищої нервової діяльності: художній чи мислинневий. Зображувальні здібності можуть досягти вищого рівня у тих, хто належить до художнього типу вищої нервової діяльності. Вважається, що для дошкільного віку характерна схильність до художнього типу. Чим вищий рівень розвитку як загальних, так і зображувальних здібностей, тим більше можливостей